

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
İLKÖĞRETİM VE ORTAÖĞRETİM ÖĞRETİM PROGRAMLARININ GÜNCELLENMESİ

GİRİŞ

Bakanlığımızın eğitim politikaları ve öncelikleri; öğrencilerin millî, manevi, evrensel değerlere sahip; hem akademik hem de sosyal anlamda başarılı olabilen; teknolojik gelişmelere uyum sağlayabilen; kendisine, toplumuna ve farklı kültürlerle karşı yüksek düzeyde farkındalıkla saygı duymayı başarabilen hayata hazır, mutlu ve sağlıklı bireyler olarak yetişmelerini sağlamak yönündedir. Bunu başarabilmenin yolu ise eğitim sisteminin temel unsurlarından olan okullarımızdaki derslerin, etkili ve verimli bir şekilde işlenmesinden geçmektedir. Bu bağlamda öğretim programlarımıza yönelik güncelleme çalışmaları da bir zorunluluk hâline gelmiştir.

Son yıllarda dünyadaki bilimsel ve teknolojik gelişmeler, öğrencilerin sadece okul ortamlarında değil, gelecekte toplumda üretken birer birey olarak sahip olmaları gereken becerileri de farklılaştırmıştır. Bilgi çağı olarak adlandırılan günümüzde öğrencilerin sadece temel becerileri edinmeleri değil, bu becerileri uygulayabilecekleri ve geliştirebilecekleri ortam ve durumların oluşturulmasına imkân sağlayan öğretim programlarının hazırlanması ya da mevcut programların bu becerileri yansıtacak şekilde yeniden gözden geçirilmesi önemlidir.

Günümüzde programlarda yaşantısal becerilen ön plana çıkması; öğrencilere araştırma, bilgiyi ve bilgi kaynaklarını değerlendirme, eleştirel düşünme, analitik düşünme, problem çözme, bilgi iletişim teknolojilerini etkili ve verimli şekilde kullanma gibi becerilerin kazandırılması hedeflenmelidir.

Bilgi çağında öğrencilerin sahip olması beklenen bilgi ve beceriler göz önünde bulundurularak Türkiye'nin farklı bölgelerinde farklı okul türlerinde görev yapan öğretmenler ile bu okullardaki öğrenciler göz önünde bulundurularak öğretim programlarının içeriği ve öğrencilere kazandırılması hedeflenen beceriler çağın gereklilikleri doğrultusunda güncellenmiştir. Bu kapsamda ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında okutulan derslere yönelik program revize edilmiş ve taslak programlar hazırlanmıştır.

GEREKÇE

Küreselleşen dünyada ve ülkemizde siyasi, sosyal, ekonomik, bilimsel ve teknolojik alanlarda yaşanan hızlı değişim ve gelişmeler, toplumun yeni yüzyılın mezunlarından beklentilerini farklılaştırmıştır. Temel bilgi ve becerilerin yanı sıra öğrencilerin bilgi çağı olarak adlandırılan günümüzde sahip olunması beklenen bilgi, beceri, tutumlara ilişkin farkındalık geliştirmeleri, bunları edinmeleri ve yaşamın farklı alanlarında uygulayabilecek donanıma ve alt yapıya sahip olmaları kaçınılmaz olmuştur. Bu nedenle aşağıdaki gerekçelerle güncelleme çalışmaları yapılmıştır.

- Bireyin ve toplumun değişen ihtiyaçları,
- Eğitimde niteliğin artırılması ihtiyacı,
- Bilim, teknoloji, öğrenme öğretme yaklaşım, kuram ve stratejilerinde son yıllarda yapılan araştırma ve çalışmalarla gerçekleşen değişiklikler ve gelişmeler,

- Ulusal ve uluslararası değerlendirmelerde kullanılan ölçütler ve ülkemize ait bu değerlendirmelerin sonuçları,
- Kalkınma Planları, 64. Hükümet Programı Eylem Planı (130 ve 132 numaralı Eylemler), 65. Hükümet Programı (2017 yılı Orta Vadeli Program), 2014-2019 MEB Stratejik Planı, OECD Eğitim Raporları,
- Mevcut öğretim programlarının akademik bilgi bakımından yoğun olmasından dolayı “eğitim ve öğretim” sadece öğretim boyutuna ağırlık verilmesi, eğitim boyutu için yeterli sürenin kalmaması gibi hususlar göz önünde bulundurularak çağın ve toplumun taleplerine cevap verebilecek donanıma ve üst düzey bilişsel becerilere sahip, bu becerileri yaşamının farklı alanlarında kullanabilen, millî, manevi ve evrensel değerleri benimseyerek bu değerleri tutum ve davranışa dönüştüren bireylerin yetiştirilmesine katkı sağlamak amacıyla öğretim programları revize çalışmaları yapılmıştır.

ÖN HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

Öğretim programlarının hazırlık aşaması sürecinde;

- Farklı ülkelerin son yıllarda benzer nedenlerle güncellenen öğretim programları incelenmiş, eğitim öğretim alanında yapılan akademik çalışmalara ilişkin yayınlar taranmıştır.
- Anayasa ve ilgili kanunlar, kalkınma planları, hükümet programları, icra planları, eylem planları, şura kararları, akademik tezler, araştırmalar ve Talim ve Terbiye Kurulu Kararları vb. kaynaklar gözden geçirilmiştir.
- Bakanlığımızca, öğretmen, yöneticiler, öğrenci ve velilerle öğretim programları ve haftalık ders çizelgelerine yönelik görüşlerini almak amacıyla nicel ve nitel araştırma teknikleri yoluyla elde edilen veriler analiz edilmiş sonuçları planlanan bu çalışmalarda kullanılmak üzere ilgili çalışma gruplarına verilmiştir.
- Öğretim programlarının felsefesinin oluşturulması sürecinde sivil toplum örgütleri, araştırma kuruluşları ve medya temsilcilerinden de görüş alınmıştır.
- İllerden her bir branş için öğretim programlarına yönelik il zümre raporu istenmiştir.
- Üniversitelerden öğretim programlarına yönelik dersler bazında rapor hazırlanması ve Bakanlığa gönderilmesi istenmiştir.

Bununla birlikte öğretim programları güncelleme çalışmaları sürecinde çalışma yapılacak akademisyen ve öğretmenler özenle seçilerek komisyonlar oluşturulmuştur.

Her öğretim programı için eğitim fakültelerinde görev yapan öğretim programları ve ders kitapları ile ilgili akademik çalışmaları olanların yanı sıra fen edebiyat fakülteleri, ilahiyat fakültelerinde görev yapan akademisyenler gibi çeşitli alanlarda bilgi ve tecrübesi olan akademisyenlerle de çalışılmıştır.

Her bir öğretim programı için öğretmenler belirlenirken; alan deneyimi olan, yüksek lisans ve doktora eğitimi almış olan veya eğitimi devam eden; uluslararası literatür taraması yapacak kadar yabancı dil yeterliliğine sahip olan, Bakanlığımızın eğitim önceliklerini ön planda tutacak bilgi, birikim ve yeterliliğe sahip olan öğretmenler tercih edilmiştir.

Öğretim programlarının güncelleme çalışmalarının her aşamasında her bir ders için; program Geliştirme, eğitimde Ölçme ve Değerlendirme, Rehberlik ve psikolojik danışma alanlarında akademisyen ve öğretmenlerden oluşan çalışma grubu programların incelenmesi ve değerlendirilmesi sürecinde görev almıştır.

GÜNCELLEME SÜRECİ

Öğretim programları güncelleme çalışmalarında;

- Öğretim programlarının akademik bilgi yoğunluğu azaltılmıştır.
- Bilişim teknolojilerinin kullanımı ve kazanımların EBA içerikleriyle eş güdümlü hâle getirilmesi çalışmaları, bilişim teknolojileri alanında uzman akademisyenlerle yapılan ortak çalışmalar neticesinde tamamlanmıştır.
- Ülkemizin tarihsel, kültürel, sosyal ve ahlâki birikimi, millî, manevi ve kültürel değerler eğitimi yaklaşımıyla programlara eklenmiştir.
- Derslerde olay ve olguların temel yasalarını öğrenme, olay ve olguların arka planını okuyabilme, benzer olayları edindiği bu bilgilerle okuyabilme beceri ve yeterlikleri geliştirmeye yönelik kazanımlar eklenmiştir.
- Derslerde öğrencileri zorlayan, özel ders, ek kaynak vb. ihtiyaçları doğuran, bir üst öğrenim düzeyine bırakılması gereken konu ve işlem basamakları ayıklanmıştır.
- Güncellenen öğretim programlarında değerler konu ve kazanımlarla ilişkilendirilmiş veya işlenecek değerler belirlenerek bunların kitap yazımında yer alması ve sınıfta verilmesi zorunlu hâle getirilmiştir.
- Avrupa ülkelerindeki ortak dersler için belirlenen yeterlilik ve beceriler ile programlarımızın yeterlilik ve becerileri karşılaştırılmış; eksiklikler tespit edilerek her bir derse ait yeterlilik ve beceriler gözden geçirilmiş ve programlara eklenmiştir. Ayrıca Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi (TYÇ) dikkate alınarak kazanımlar bu bağlamda güncellenmiştir.
- Girişimcilik, finansal okuryazarlık, toplumsal cinsiyet eşitliği, siber güvenlik, iş sağlığı ve

güvenliği, verimlilik stratejisi, ulusal fikrî haklar, çölleşme, vergi bilinci gibi çeşitli konulara da öğretim programlarında yer verilmiştir.

- Derslerin disiplinler arası ilişkilerindeki eksiklikler tespit edilerek disiplinler arası ilişki, öğretim programlarında daha sağlıklı bir hâle getirilmiştir.
- Kazanımlar anlaşılabilir, ölçülebilir ve uygulamaya yönelik hâle getirilmiştir.
- Bilimsel literatürde yer alan güncel bilgilerin aktarılması sağlanmıştır.
- 21. yüzyıl becerileri öğretim programlarında ilgili kazanımlara işlenerek kazanımların beceri düzeyleri artırılmıştır.
- Öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerine önem veren ve sonucu değil süreci değerlendirme yaklaşımını temel alan bir yaklaşımla, öğretim programları güncellenmiştir.

PROGRAMLARDA BENİMSENEN İLKE VE YAKLAŞIMLAR

Eğitim, bireyin içerisine doğduğu kültürel değerler başta olmak üzere, yetenek, beceri, tutum, estetik duyarlılık ve olumlu davranışlar kazanılmasını içeren bir süreçtir. Bireyin yaşamında eğitim süreci ile meydana gelen değişimin kalıcı hale gelmesi ve bireyin dünyadaki değişime ayak uydurabilmesi günümüz eğitim sistemlerinin temel belirleyicileri olarak kabul edilmektedir.

Eğitim süreci ile kazanılan beceriler, bireylerin yaşam standartlarının gelişmesine önemli katkılarda bulunurken, ülkelerin küresel rekabet kapasitelerine ve demokratik gelişimlerine önemli katkıda bulunmaktadır. Günümüzün sosyal ve ekonomik koşullarında etkin rol oynayabilecek bireyler yetiştirebilmek, eğitim sistemlerinin uluslararası alanda rekabet edebilirliği ile doğrudan ilişkilendirilmektedir. Bu durum; Bakanlığımızı 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu amaçlar kısmında da belirtildiği üzere, öğrencileri sorumluluk sahibi, eleştirel düşünebilen, problem çözme ve karar verme becerileri yüksek bireyler olarak hayata hazırlamaya imkân sağlayan bir eğitim modeli arayışına yönlendirmektedir.

Günümüz eğitim anlayışı öğrencinin bilgi düzeyinin değerlendirilmesinden ziyade, bilginin birey için anlamlı ve yaşantısal hale getirilmesi esasına dayanmaktadır. Eğitim felsefesinde yaşanan bu değişim, eğitim sistemlerinin yeniden düzenlenmesini, kapsayıcı ve sürdürülebilir müdahalelerle sürekli olarak yenilenmesini zorunlu kılmakta, hatta bu güncelleme ve geliştirme çalışmalarının eğitim sisteminin ayrılmaz bir parçası haline gelmesine neden olmaktadır.

Hedeflenen eğitim sisteminde işbirlikçi öğrenme, tecrübe ederek öğrenme, sosyal öğrenme gibi yenilikçi öğrenme kuramları üzerinden ulaşılmak istenen birtakım önemli beceriler vardır. İşbirlikçi öğrenme, sosyal beceriler, eleştirel düşünme, inovatif düşünme becerisi, tecrübe ederek öğrenme, estetik (Aesthetic) eğitimi bu bağlamda öğretim programlarında ele alınan başlıca konular arasında olmuştur.

Bilgi toplumunda emek ve kas gücünden ziyade zihinsel süreçlerin ve üretim becerilerinin geliştirilmesi zorunluluk haline gelmiştir. İnternetin, yapay zekânın ve akıllı makinelerin üretimde

kullanılması, robotik, 3D yazıcılar, nanoteknoloji, biyoteknoloji, malzeme bilimi, enerji depolama ve kuantum bilgi-işlem gibi yeni teknolojik atılımların çok çeşitli alanlarda şaşırtıcı şekillerde iç içe geçmesi insanlara, şirketlere, ülkelere ve dünyaya yeni ufuklar açmaktadır.

Günümüz dünyası, bireylerden üretici olmasını beklemektedir. Bireylerin üretkenliklerini ortaya koyabilmesi için ise yenilikçi düşünme, eleştirel düşünme, problem çözme, iletişim, işbirliği, bilgi okur-yazarlığı, medya okur-yazarlığı, bilgi ve iletişim teknolojileri (ICT) okur-yazarlığı, girişimcilik, üretkenlik, sorumluluk gibi 21. yüzyıl becerileri diye adlandırılan öz yeterlilik ve becerilerin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Bu anlamda inovasyon yapabilme seviyesine ulaşmış yeterlilikleri olan, inovatif düşünce kültürüne sahip bireylerin yetişmesinin yolu açılarak güçlü bir ekonomi ve yaşam seviyesi yüksek bir toplum oluşturmak, bilgiyi üretmenin yanı sıra, üretilen bilginin insanın yararına yönelik kullanılması gerektiğinin bilinç ve şuuruna ulaşmış nesiller yetiştirmek güncellenen programlarımızın temel amaçlarından birisidir.

Bu anlamda revize edilen programlarla; yetişecek neslin, toplumumuzun millî, manevi ve kültürel değerlerini özümsemiş, evrensel değerlere duyarlı ve saygılı bireyler olarak yetişmesi amaçlanırken ayrıca yukarıda bahsedilen yeterlilikler de temel hedeflerden olarak belirlenmiştir.

Öğretim programları bu bağlamda temel becerileri içerisine alan ve değerler eğitimine önem veren bir yaklaşım içerisinde sade ve yaşamla ilişkilendirilecek şekilde güncellenirken, programlarda Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde yer alan;

- Anadilde iletişim
- Yabancı dillerde iletişim
- Öğrenmeyi Öğrenme
- Matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojideki yetkinlik
- Dijital yetkinlik
- Kültürel farkındalık ve ifade
- Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlik
- Girişimcilik ve inisiyatif alma

yetkinlikler esas alınmıştır.

Öğretim programlarında, öğrenme öğretme sürecinin anlamlı, bütünleştirici, değer odaklı ve motive edici şekilde uygulanması gerekliliği vurgulanmıştır. Bu tarz bir sürecin yapılandırılabilmesi için göz önünde bulundurulması gereken hususlar ise aşağıdaki gibidir:

Öğrenme öğretme sürecinin anlamlı olabilmesi için;

- Öğrencilerin ilgi, öğrenme ihtiyacı, hazır bulunuşluk düzeyi, öğrenme stili gibi bireysel farklılıklarının tespit edilmesi; öğretim yöntem ve teknikleri, süreç içinde kullanılacak çalışma, etkinlik ve öğretim materyalleri belirlenirken bu farklılıkların göz önünde bulundurulması,
- Öğrendiklerinin sadece ders konusu olmadığını, kendi yaşamlarını, toplumlarını ve dünyayı etkileyen gerçeklikler olduğunu kavramaları için öğrencilerin yeni edindikleri bilgi ve becerileri içinde yaşadıkları sosyal, çevresel ve ekonomik durumlarla ilişkilendirmelerine olanak sağlayan yönlendirmeler yapılması; çalışma, etkinlikler ve öğretim materyalleri oluşturulması ve uygulanması,
- Öğrencilerin edindikleri bilgi, beceri ve tutumları günlük yaşamlarında nasıl kullanabileceklerini kavramlarına ve bunlara ilişkin uygulamalar yapmalarına imkân sağlayan çalışma ve etkinlikler yapılandırılması,

Öğrenme öğretme sürecinin bütünleştirici olabilmesi için;

- Öğrencilerin önceki bilgi ve becerileri ile yeni edindikleri bilgi ve becerileri ilişkilendirmelerine imkân sağlayan etkinlik, çalışma ve öğretim materyallerinin kullanılması,
- Öğrencilerin edindikleri bilgi ve becerileri diğer disiplin alanlarıyla ilişkilendirmelerine imkân sağlanması ve bu amaçla farklı derslerin zümre öğretmenlerinin işbirliği içinde çalışması,
- İhtiyaç duyan öğrenciler için Bireysel Eğitim Planları hazırlanması ve uygulanması,

Öğrenme öğretme sürecinin değer odaklı olabilmesi için;

- Öğrenme öğretme sürecinin, olumlu his ve deneyimleri uyandıracak, öğrencilerin kendilerini anlamalarına yardımcı olacak, açık fikirliliği ve sorgulamayı destekleyecek, değerlerin keşfedilmesine ve özümsemesine, öğrencilerin değerlere ilişkin bilgilerini uygulamaya dönüştürebilmelerine imkân sağlayacak şekilde yapılandırılması,
- Öğretmenin rol model olması,
- Değer eğitiminin sınıfla sınırlandırılmaması ve kalıcı olabilmesi için okul aile işbirliği oluşturulması, rehberlik servislerinin aile eğitimleri düzenlemesi,
- Öğrencilerin sosyal sorumluluk projelerinde görev almaları için teşvik edilmesi,

Öğrenme öğretme sürecinin motive edici olabilmesi için;

- Öğrencilerin kendi öğrenmelerinin sorumluluğunu almaları, öz değerlendirme yapmaları için teşvik edilmesi,

- Öğrencilerin bireysel farklılıkları, yaş grubu özellikleri, süreç içerisindeki gelişimleri ve ilerlemeleri dikkate alınarak farklı ve çok çeşitli öğretim yöntem ve stratejilerinden yararlanılması,
- Öğrencilerin bağımsız çalışmalar yapmaları, keşfettikleri yeni bilgileri, düşünce ve duygularını rahatlıkla paylaşabildikleri bir öğrenme ortamı oluşturulması gerekliliği belirtilmiştir.

Öğrenme-öğretme süreci içinde tek bir yaklaşım, yöntem ve stratejiye bağlı kalınmaması, öğrencilerin bireysel farklılıklarının yanı sıra kazanımların içerik ve beceri düzeyi farklılıkları dikkate alınarak farklı öğrenme öğretim yaklaşımlarının, yöntem ve tekniklerinin birarada dengeli şekilde kullanılması gerektiği, süreç içinde yapılan gözlemlere göre bunların yeri geldiğinde değiştirilmesi ya da yenilenmesi gerekliliği vurgulanmıştır.

DEĞERLER EĞİTİMİ

Bakanlığımız, ilköğretim ve ortaöğretim düzeyindeki öğrencilerin, toplumun duygu, inanç, öncelik ve değerlerinin farkında olmasını amaçlamakta; millî ve manevi değerleri özümsemiş olması yönünde çalışmalar yapmaktadır. Bu kapsamda öğretim programlarına millî birlik ve beraberlik ruhumuzu ayakta tutacak değerlerimizi yerleştirerek güncelleme çalışmaları yapılmıştır.

Programlar güncellenirken;

- Değerlerin kalıcı ve anlamlı olabilmesi için dersin kazanımları ve konularla ilişkilendirilmesi gerekliliği, aksi durumda sadece konu bağlamından kopuk kelimeler olarak kalabileceği endişesinden hareketle, öğrencilere aktarılması hedeflenen değerler her dersin doğası ve kazanımları göz önünde bulundurularak belirlenmiştir.
- Ders kitabı içeriklerinde ve ders işleniş sürecinde değerlerin işlenmesinin zorunluluk haline getirilebilmesi amacıyla, değerlere program kazanımlarının uygun olması durumunda doğrudan kazanımlarda, aksi durumda kazanımların içerik (konu) boyutu ile ilişkilendirilerek kazanım açıklamalarında yer verilmiştir.
- Öğretim programlarının girişlerinde “Değerler” başlığı açılarak, değerlere ilişkin öğrencilerde farkındalık oluşturulması, bunların öğrenciler tarafından özümsemesi, tutum ve davranışa dönüştürülmesinde kullanılacak yöntem ve teknikler ile uygulamalara ilişkin açıklamalara yer verilmiştir. Kazanım ve açıklamalarına doğrudan yer verilemeyen, ancak ders ile öğrencilere kazandırılacak değerlere de bu bölümde değinilmiştir.

Öğretim programlarında, vatan sevgisi, nezaket ve görgü kuralları, sabır, adil olma, aile birliğine önem verme, bağımsızlık ve özgür düşünebilme, dürüstlük, misafirperverlik, saygı, sevgi, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik gibi birçok değerın işlenmesi ile birlikte sınıf ortamında uygulamalarla hayata

geçirilmesi ve davranışa dönüştürülmesi hedeflenmektedir.

PROGRAMLARDA BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİNİN ETKİN KULLANIMI

Öğretim programlarına bilişim teknolojilerinin entegrasyonu için öncelikle bu alanda uzman akademisyenler ve alan uzmanı öğretmenlerle çalışılmıştır. Bu çalışma kapsamında revizyonu gerçekleştirilecek tüm derslerin kazanımları tek tek incelenmiş ve bu kazanımların işlenişinde bilişim teknolojilerinden nasıl yararlanılacağı üzerinde kapsamlı olarak çalışılmıştır.

Programların uygulanması sırasında FATİH Projesi, EBA ve diğer bilişim teknolojilerine yönelik yöntem, teknik, strateji, araç ve gereçlerin kullanılması gerekliliği vurgulanmıştır.

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımına ilişkin yeterlilik ve beceriler ile bunların öğrencilere kazandırılmasında kullanılacak yöntem ve tekniklere ilişkin açıklamalara program girişinde “Yeterlilik ve Beceriler” başlığı altında yer verilmiştir. Öğrencilerin bilgi iletişim teknolojilerini kullanarak bilimsel kavramları ve uygulamalarına, bilimsel olayları araştırmalarına ve elde ettikleri bilgileri sunmalarına yönelik çalışmalara, projelere yer verilmesi; öğrencilerin bilgiye ulaşmak, verileri toplamak, analiz etmek ve sunmak; kavramları ve ilişkileri modellemek ve yorumlamak, bilimsel fikirleri, işlemleri, bilgileri aktarmak için bilişim teknolojilerinden yararlanmaları için teşvik edilmesi; animasyonlar ve simülasyonlar gibi dijital araçların sınıf ortamında aktif olarak kullanılması gerekliliğine program girişlerinde, uygulamaya ilişkin açıklamalarda ve uygun durumlarda kazanım açıklamalarında yer verilmiştir.

SONUÇ

Nihayetinde kamuoyu ile paylaşılan metinler taslak öğretim programlarıdır. Taslak öğretim programlarına yapılacak eleştiri, öneri ve katkılar www.mufredat.meb.gov.tr adresi üzerinden alınacaktır. Gelen öneriler doğrultusunda yapılacak düzenlemelerle programlara son şekli verilecek ve 2017-2018 eğitim öğretim yılı itibarıyla 1., 5. ve 9. sınıflardan başlayarak kademeli olarak uygulamaya konulacaktır.

